

Paragraaf 1.1 Wat heb je te besteden?

Inkomens

- Primair inkomen = inkomen dat verdiend wordt bij productie
 - Inkomen uit arbeid
 - Loon
 - Inkomen uit bezit
 - Rente
 - Huur
 - Pacht
 - Winst
- Secundair inkomen = inkomen dat je kan uitgeven of sparen
 - Inkomen uit overdrachten
 - Uitkeringen
 - Subsidie
 - Toeslagen

Bestedingen = uitgaven aan producten (goederen en diensten)

Marketing = verkoopkunde om de consument te overtuigen / beïnvloeden

Doelgroep = een groep consumenten met dezelfde kenmerken waar een bedrijf zich op richt om zijn product aan te verkopen

Marketinginstrumenten

6 P's	Wat betekent het?	Voorbeelden
Product	Alles wat een bedrijf verkoopt: een goed of een dienst.	Soorten producten, kwaliteit, merk, verpakking. Bijvoorbeeld: iPhone, kleding, frisdrank.
Prijs	Wat de klant moet betalen voor het product.	Hoge of lage prijs, kortingen, aanbiedingen, afbetalingsmogelijkheden.
Plaats	Waar en hoe het product wordt verkocht.	Winkel, webshop, supermarkt, marktkraam. Denk aan locatie en distributie.
Promotie	Hoe het bedrijf reclame maakt voor het product.	Tv-reclame, social media, posters, influencers, kortingsacties.
Personeel	De mensen die bij het bedrijf werken en contact hebben met klanten.	Klantvriendelijkheid, service, kleding van personeel, deskundigheid.
Presentatie	Hoe het product of de winkel eruitziet.	Winkeldecoratie, schapindeling, verpakking, sfeer in de winkel of website.

Duurzaam consumeren = bij het kopen van producten rekening houden met de gevolgen voor mens en milieu

Maatschappelijke kosten = alle nadelen van gedrag van consumenten en producenten op de samenleving / maatschappij

Paragraaf 1.2 Niet ieder inkomen is hetzelfde

Loon	= het inkomen dat je verdient door arbeid te verrichten
• Brutoloon	= het loon dat je als werknemer afsprekt met de werkgever
• Nettoloon	= het loon dat je als werknemer ontvangt van de werkgever

Besteedbaar inkomen = secundair inkomen, het deel van je inkomen dat je vrij kunt uitgeven

Besteedbaar inkomen = primair inkomen - (belastingen + premies) + overdrachtsinkomen

Groeifactor = het getal dat je vermenigvuldigd met een bedrag, waardoor het bedrag ...

- Groeit = bij een groeifactor groter dan 1 (>1)
- Krimpt = bij een groeifactor kleiner dan 1 (<1)

Groeifactor berekenen

- Stap 1 = bij stijging / daling 10% $= \frac{10}{100} = 0,1$,
- Stap 2a = bij stijging 10% $= 1 + 0,1 = 1,1$
- Stap 2b = bij daling 10% $= 1 - 0,1 = 0,9$

Rekenen met groeifactor Nieuw bedrag = oud bedrag x groeifactor

Modaal inkomen = het inkomen dat het meest voorkomt

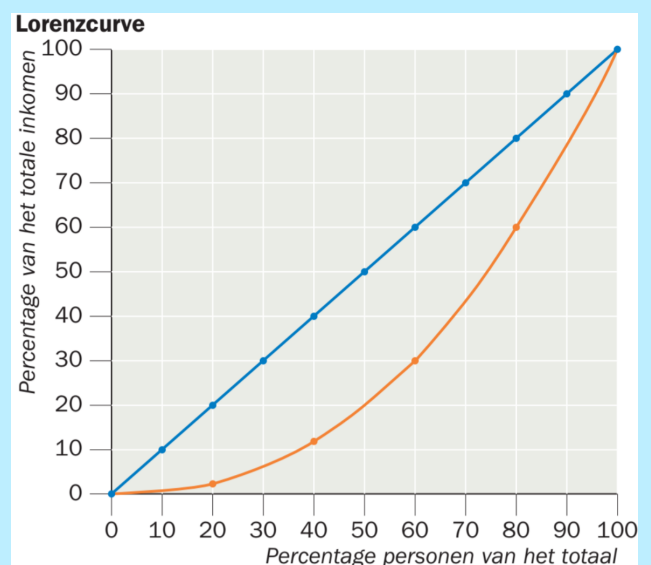
Minimum inkomen = het inkomen dat je volgens de wet minimaal moet verdienen

Sociaal minimum = het inkomen dat je minimaal nodig hebt om van te kunnen leven

Nationaal inkomen = alle primaire inkomens bij elkaar opgeteld van een land in één jaar

Lorenzcurve = een grafiek waarin je kunt aflezen hoe het nationaal inkomen verdeeld is over de bevolking van een land

- Diagonaal = de lijn waarbij iedereen evenveel verdiend
 - Armste 50% personen verdiend 50% van het inkomen
 - Rijkste 50% personen verdiend 50% van het inkomen
- Kromme / curve = de lijn waarbij niet iedereen evenveel verdiend
 - Armste 50% personen verdiend 20% van het inkomen
 - Rijkste 50% personen verdiend 80% van het inkomen

Redenen voor inkomensverschillen

Reden	Uitleg	Voorbeeld
Opleiding	Wie een hogere opleiding heeft, verdient meestal meer.	Iemand met een universitaire studie wordt arts en verdient meer dan iemand met een vmbo-opleiding.
Ervaring / Leeftijd	Meer werkervaring kan zorgen voor een hoger loon.	Een manager van 50 verdient vaak meer dan een jonge werknemer van 20.
Soort werk / verantwoordelijkheid	Zwaar, moeilijk of verantwoordelijk werk wordt vaak beter betaald.	Een piloot of chirurg verdient meer dan een vakkenvuller.
Werktijd (aantal uren)	Wie meer uren werkt, verdient meestal ook meer.	Iemand die fulltime werkt (40 uur) verdient meer dan iemand die parttime werkt (20 uur).
Sector / beroep	In sommige sectoren wordt beter betaald dan in andere.	ICT of techniek betaalt vaak beter dan de zorg of het onderwijs.
Prestaties / talent	Wie uitblinkt of bijzondere talenten heeft, kan extra verdienen.	Een topsporter of beroemde artiest verdient veel door zijn of haar talent.
Onderhandelings- en / cao	Sommige mensen of vakbonden onderhandelen beter over loon.	Een vakbond zorgt voor betere salarissen in een sector.
Risico's / onregelmatige werktijden	Wie gevaarlijk of 'lastig' werk doet, krijgt soms extra geld.	Nachtwerk of werk met veel risico (zoals politie) wordt vaak beter betaald.

Paragraaf 1.3 Wil je welvaart of welzijn?

Behoeften = de wensen

Producten (goederen / diensten)

Kenmerk	Goederen	Diensten
Wat is het?	Tastbare producten: je kunt ze vasthouden	Iets wat iemand doet voor jou (niet tastbaar)
Kun je het aanraken?	✓ Ja	✗ Nee
Voorbeeld	Brood, telefoon, schoenen, fiets	Kapper, taxi, leraar, dokter, schoonmaker
Wordt het gemaakt?	✓ Ja, in een fabriek of werkplaats	✓ Ja, maar het is werk/handeling
Eenmalig of herhaald?	Vaak eenmalig aankoop	Vaak tijdelijk of op afspraak

Consumeren = kopen van producten

Producers = maken van producten

Zelfvoorziening = je maakt of doet iets zelf in plaats van kopen of krijgen

Middelen = je hebt middelen nodig om je behoeften te bevredigen

- Geld
- Tijd

Schaars of vrije goederen

Kenmerk	Vrije goederen	Schaarse goederen
Betalen nodig?	✗ Nee, ze zijn gratis	✓ Ja, je moet ervoor betalen
Middelen nodig?	✗ Nee, geen arbeid, geld of tijd nodig	✓ Ja, er zijn middelen nodig
Voorbeeld	Lucht, zonlicht, regenwater	Brood, telefoon, kleding, auto
Voor iedereen genoeg?	✓ Ja, meestal wel	✗ Nee, niet iedereen kan alles tegelijk hebben
Door mensen gemaakt?	✗ Nee	✓ Ja

Prioriteiten stellen = als je behoeften groter zijn dan je middelen moet je de behoeften in volgorde van belangrijkheid zetten

Welvaart = de mate waarin je in je behoeften kunt voorzien

Welvaart en welzijn

Kenmerk	Welvaart (hoeveel je hebt)	Welzijn (hoe je je voelt)
Wat betekent het?	Hoeveel geld en spullen iemand heeft	Hoe gelukkig en gezond iemand is
Gaat over...	Inkomen, bezit, koopkracht	Gezondheid, veiligheid, vriendschap, tevredenheid
Meetbaar?	✓ Ja, in euro's of cijfers	✗ Moeilijker te meten
Voorbeeld	Iemand met een hoog salaris en een dure auto	Iemand die zich goed voelt en veel vrienden heeft
Verandert door...	Meer of minder geld verdienen	Stress, gezondheid, relaties, vrije tijd

Berekenen van prijzen die veranderen

$$\text{Verandering in \%} = \frac{\text{nieuw (bedrag)} - \text{oud (bedrag)}}{\text{oud (bedrag)}} \times 100$$

$$\text{Verandering in indexcijfer} = \frac{\text{nieuw getal}}{\text{getal basisjaar}} \times 100$$

Basisjaar = het jaar waarmee je vergelijkt (indexcijfer 100)

CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek)

Taak van het CBS	Uitleg / Voorbeeld
 Cijfers verzamelen	Bijvoorbeeld over werkloosheid, prijzen, inkomen
 Onderzoeken doen	Hoeveel mensen wonen in Nederland? Hoeveel mensen werken?
 Resultaten bekendmaken	Ze maken rapporten, grafieken en tabellen voor de overheid en burgers
 Overheid adviseren	Bijvoorbeeld bij beslissingen over geld, zorg of onderwijs

Paragraaf 1.4

Koopkracht

Help, de prijzen stijgen!

= de hoeveelheid producten die je met je inkomen kunt kopen

Prijzen

- Inflatie = algemene stijging van de prijzen, geldontwaarding
- Deflatie = algemene daling van de prijzen

Koopkracht	Inkomen	Prijzen (inflatie)	Uitleg
▲ Stijgt	Stijgt meer	Stijgen minder	Je kunt meer kopen, want je inkomen groeit sneller dan de prijzen.
▬ Blijft gelijk	Stijgt evenveel	Stijgen evenveel	Je kunt evenveel blijven kopen als eerst.
▼ Daalt	Stijgt minder	Stijgen meer	Je kunt minder kopen, want prijzen worden sneller duurder dan je loon.

CPI = Consumenten Prijsindexcijfer, berekent door het CBS en is de basis voor het berekenen van de inflatie

- Productgroepen = producten worden opgedeeld in groepen zoals voeding, kleding, huisvesting, vervoer etc.
- Wegingsfactor = elke productgroep krijgt een eigen weging

CPI berekenen

- Stap 1 prijsindexcijfer productgroep x wegingsfactor
- Stap 2 tel alle uitkomsten op
- Stap 3 deel het totaal door de som van alle wegingsfactoren

Gevolgen CPI / inflatie

Soort inkomen	Wat is het?	Voorbeeld
Nominaal inkomen	Het bedrag dat je verdient in euro's, zonder rekening te houden met prijzen	Je loon gaat van €2.000 naar €2.100 → nominaal stijgt
Reëel inkomen	Je inkomen waarbij wél rekening wordt gehouden met de prijsstijgingen (inflatie), koopkracht van je inkomen	Als je loon stijgt, maar de prijzen stijgen harder, daalt je reëel inkomen

Prijscompensatie = een loonstijging die gelijk is aan de prijsstijgingen, reëel inkomen verandert niet

Loon-prijsspiraal = vicieuze cirkel van loon- en prijsstijgingen
loonstijging → prijsstijging → loonstijging → prijsstijging etc.